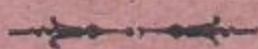

۱۳۲۴
سه
۵ صفر الخیر

الدین والارباب

نامنده

مجله اسلامیه در

۱۴ نچی ربیع اخر

۱۳۲۴
سه
نه

۲۵ نچی مای

۱۹۰۶

محرر وصاحب امتیازی ایچون آدریس :
قزان ملا عالم جان .

خارطیومطبعه

قزان .

تاریخ تأسیس

سندہ ۱۳۲۴

۵ صفر الخیر

الدین والادب

نامندہ

مجله اسلامیہ در

سندہ ۱۳۲۴ ۱۴ ربیع آخر
۱۹۰۶ ۲۵ مای

محرر وصاحب امتیازی :

قزان خدام علمندین

ملا عالم جان البارودی.

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العلمين * الرحمن الرحيم * مالك يوم الدين * اياك نعبد و اياك نستعين * اهدنا الصراط المستقيم * صراط الذين انعمت عليهم * غير المغضوب عليهم ولا الضالين *

اوشبو سورة مبارکه حقنده رسول الله صلى الله عليه وسلم : هي أم القرآن وهي فاتحة الكتاب وهي السبع المثاني * ديكان ابن جرير قرآنده تفصيلا بيان فيلونغان دين فاعده لرينه والوغ مسئله لرينه اوشبو سورده اشارت ايدلگان * قرآنده آنکلاتقان واسلامنى آنک اوزره بناء ايدلگان مسئله لرنيک الوغلاری اوچ مسئله ديک ممکن *

(١) الله نى تانوى و آنک زحمتى برله بتون عالمنک خالقى وربى ايدکينى راستلاو *

(٢) هيچ کمنک قانوشندين و ياردمندين باشقه محض الله نى قوتى برله بولاچاق قيامت کونينه و بارچه يخشيلق و يمانلق ايچون حساب و صونکره سنده خير ياکه شر جزا و يرلاچک يورطقه اشانو *

(٣) قيامت کوننده قوتولو ايچون دنياده و آخرتده بختلى (کورکام

خلفی بخشى كونكلى) بولو اچون الله تعالى گه تضرع (يالنو) ودعا فيلو
بخشى ويماں يوللارنى آنكلاب و بخشيلار يولينه كونولونى صوراور *
قرآنده بولغان چيکسز مسئلہ و حکمتلرننک کوبرا کی مذکور اوچ
مسئلہ گه قايتادر * بومسئلہ لر فسقه چه سورة فاتحه ده ذکر ايدلگان والوغ
حکمت و فلسفه سی برله آنکلادلغان * شول جهتدين بوسوره نی ام القرآن
ديمک معقول کورلادر *

فاتحه الكتاب بولمقى قرآن باشنده بولغاندين، سبع مثنى بولمقى يدى
آيت بولوب فرض نمازده ايکيشار مرتبه اوقولمقى لازم بولغاندين بولسه کرك *
سورة فاتحه حقنک احاديث شريفه ده کوب خاصيتلر بيان ايدلگان و کوب
معنالار بارلقى سويلنگان روحانى و جسمانى آغر قلاغه شفا بولمقى بيان
ايدلگان قرآن ننگ اولنده ذکر ايدلمكى و نمازده هر رکعتده اوقوتوش
بولمقى شونداى کوب خاصيتلرى بولمقىنى آنکلانادر *

فسقه چه غنه معناسينى درست آنكلاب و خشوغ و خضوع برله اوزينى
الله تعالى ننگ حضور معنويسنده کوروب اوقوغان کشى گویا که بوسوره
فاتحه برله اوزيننگ ايمان عهدينى يانکار تقان الله غه اينک ياراقلى روشک
مناجاتينى (زار و مونکينى) سويلنگان و قلبينه بايتاق صلاح (توزکلك) و طهارت
(پاکلك) کلتورگان وهم الله غه يقينلقينى (بنک لگينى) آرتدرغان بولور *
سورة فاتحه ننگ تفسيرينى و فسقه چه معناسينى آنکلاور هر مؤمن اوزره
لازم بولغاندين بعون الله و کرمه بيان ايدلادر *

ترجمه : (الحمد لله) ماقتاو الله غه * چين ماقتاو بخشى اشلر و کورکام صفتلر
و کوب ايدگولکلر برابرنده بولا * الله دين باشقه ده چنلاب کامل کورکام
اش و بخشى صفت يوق * بولسه ده صورتى واسمى گنه * اول قدر ليسيده
راستلقده الله تعالى ننگدر چونکه کمده بواسه ده محض الله ننگ قدرتى برله

وَأَنَّكَ خَلَقَ قَيْلَمَقِي بَرْلَه وَجُودَكِه كَلْگَان *

شول سبیدین حقیقتده ماقتاوغه لایق یالغوز اللهغنه بولا باشقه ذات
اوزنچه گنه قاراغانده ماقتالورغه لایق بولمای * ماقتالسهده الله ننگ بر
رحمت اثری اول کشیده کورلگان وشوننگ برله اول کمنه باشقه
کمنه لر دین آیورلوب ظاهرأ ماقتالوغه تیوش کورلگان *

(رب العلمین) همه عالمنک تر بیه ایدوچی (کریکیراغینی بتشدر وچی)

خواجه سی * (رب) لفظنده مالک و مربی لک معنالی باردر * بس (رب

العلمین) (مالک العلمین) دین هم (مربی العلمین) دین افضل وافصح در *

(الرحمن الرحیم) باغشلاوچی و مرحمت ایکاسی (ملک یوم الدین)

عاصم^(۱) کسائی^(۲) یعقوب^(۳) (مَالِک) اوفوغانلار بو وقتک ترجمه سی : جزاء

کونیننگ (قیامت کونیننگ) خواجه سی * نافع^(۴) ابو عمرو^(۵) ابن کثیر^(۶) ابن

عامر^(۷) حمزه^(۸) ابو جعفر^(۹) خلف^(۱۰) (مَلِک) اوفوغانلار * ترجمه : قیامت

کونی ننگ پادشاهی * اوشبو قرأت امام ابوحنیفه گه ده اسناد ایدلگان *

ایاک نعبد وایاک نستعین آیه شریفه سنک بولغان بعض ملاحظات:

اولا: بنده ننگ اللهغه عبادتنده منک تورلی کهچیلک، و آندین یاردم

سوراماقنده دخی چیکسز تورلی روشده ریاء و نفاق بولاتوروب ینه الله ننگ

(۱) قرأ سبعة دین امام عاصم بن بهدلة الاسدی الکوفی رحمه الله ۱۲۸ سنهده وفات

(۲) سبعة دین امام علی بن حمزة الکسائی الکوفی رحمه الله ۱۸۹ سنهده وفات

(۳) قرأ عشرة دین امام ابو محمد یعقوب بن اسحاق الحضرمی رحمه الله ۱۸۵ سنهده وفات

(۴) سبعة دین امام نافع بن نعیم المدنی رحمه الله ۱۶۹ سنهده وفات

(۵) سبعة دین امام ابو عمرو زبان بن العلاء البصری رحمه الله ۱۵۴ سنهده وفات

(۶) سبعة دین ابو محمد عبد الله بن کثیر المکی رحمه الله ۱۲۰ سنهده وفات

(۷) سبعة دین امام عبد الله بن عامر الشافعی رحمه الله ۱۱۸ سنهده وفات

(۸) سبعة دین امام حمزه بن حبيب الزیات البصری رحمه الله ۱۵۶ سنهده وفات

(۹) عشرة دین امام ابو جعفر یزید بن القعقاع المدنی سنهده وفات

(۱۰) عشرة دین امام ابو محمد خلف بن هشام البزاز رحمه الله سنهده وفات

حضورنده موبینینه یوکلنگان اینک الوغ درجهده بولغان نمازنده امیدلی کورلگان زارنده و نیازنده سنکاغنه عبادت قیلامن و سندیگنه یاردم نیلایمن دیوالله تعالی حضرتینه خطاب قیلوب اوقوغان وقتنک هر بر صاف عقل و صاغ قلب و جدانچه اینک کوچلی هیاء (اویالو) والوغ نواضع وانکسار (سنوقلق) حاصل بولورغه تیوشلی و کلاچک وقتده موندای قصور و نفاق ننگ بولماویننه و بو آیه شریفه نی قال (تل) و حال (فعل) برله برگه توفیقینی تله گان حالده اوقورغه تیوشلی.

و ثانیاً عبادت لفظینی عبددین الونمه لفظ بولغان ایچون قلیلق، بنده لك دیو ترجمه ایدلادر بوسوزلرننگ معنالرینی آنکلاوینکل کورله توروب بایتاق کوچ و قیوندر * بر درجه بویله آنکلاو ممکن: بنده هر اشنک خلقنک (یارادلشنده) و خلقنده، جاننده و تننده صحت و قوتنده و حیاتیینی ساقلار ایچون بولغان هر بر نفسنده (سولشنده) و باشقه همه کرکلی اشلرنده اوزی عاجز یوزدین بلکه منکدین برسینه اوزی قادر دگل بلکه اللهغه محتاج آنک رحمتندین گنه وجود که کلا و آنک رحمت و نعمتندین گنه تر بیه لنه و آنک فضل و احسانندین عمرینی اوتکارا و هکدا (۱) * الله دین بولغان بو قدر چیکسز رحمت و حسابسز نعمت برابرنگ بنده دین نی مکافات برشی یوق چونکه بنده اول مکافاتقه قادر دگل الله آنکا محتاج دگل آنی تلامی و بنده ننگ حالی و طبیعتی بو معنایی سیزه مکافاتقاده قادر بو لماغانلقدین تمام اویالوب اوزینی کوچوگایتوب اینک ممکن چیکده الله نی طاقتندین کلگانچه الوغایتونی تیوش کوره و اوزیننگ شونکاموافق روشده (مناجاته و حرکات و سکنانده) بولوینی لازم بیله اوشبو نرسه گه عبادت، قلیلق و بنده لك دیولادر. فسقه چه سی عبادت = قلیلق: الله ننگ رحمتی و نعمتلی فارشولقنده بتون توبانایوب و تمام اویالوب بر نرسهده قیلا آلماغانلقینی کورساتودر

(۱) مجله ننگ برنجی سانی باشندهده بو مسئله بر آز سویلندی.

انسان نذك طبيعت وعالى بولاي آنكلاغان واصل فطرتنك (خلقتنك) بو ايمان بولغان^(۱) صونكره يخشيلار، فطرت و طبيعتلري صاف و صاغ حالنجه قالغان ايندگولار آزغنه تنبيه و تعليم برله اوزلريننك بو حاللاريني قىلبلرنده تابوب و شعورلرنده كوروب طبيعت و فطرتلرنده بولغان حالنى و روشنى كورستكانلر و يوقار يده ايتولگان روش اوزره عبادت قىلغانلار * و لكن كورب بئلكر اصل فطرتلار ينه و چين طبيعتلار ينه تورلى توزانلار قونغان و تورلى نرسه لر قاتوشقان و بوزوق تربيه لر گه اوچراغان سببلى بو اشنى آنكلا و دين براق توشكانلار و بايتاق خلق بوتنلاي محروم قالغانلار *

الله تعالى نذك هيچ كمگه و هيچ نرسه گه احتياجى يوق و چيكسز انعامى و احسانى برابر نده بئكدين هيچ مكافات تىلامى بئكسینه مونى آنكلا تقان و ايتكان : اى بنده من هر كمدين و هر نرسه دين مستغنى (مونكسز) منى راضى قىلاسنىك كلسه بو قدر نعمتم و رحمتم برابر نك شكر قىلايم ديسنىك اوز نكننىك عاجز لقنكى بيل و اقرار ايت و توبانلك كورسات و بو توبانلك و كوچكلك قىلماقنىك منكا هيچ كمنى تينك و اوخشاش ايتمه چونكه هيچ كمدين سنكا موند اى كوچكلك كورساتورلك رحمت و نعمت ابرشكان يوق منكا قارشوب شيطان كبى - عناد و كبر قىلما *

شيطان انسان نذك مقابلى در طبيعت و فطرتى ايله توبانلك كورساتونى يوكلاماگان اوزنده عجز و قصور بارلقينى سيزمگان شول سببدين رحمت و نعمتدين منگو براق توشكان بدبختدر فقط بيك آز قسملرى خلاف قىياس اولاراق كونولگان و ايندگو مرشد نذك ارشاد ينى قبول ايتكاندر نتاك كم رسول الله نذك صلى الله عليه وسلم قصد نك بولغان شيطان ايمان كلتورگان *

و ثالثا : الله نذك رحمتينه قارشو بنده اوز ييننك اينك چيك در جهده

(۱) الميثاق عهدى قرآندين آنكلانا و هر كم نك قولاقنده بار

عاجز لکینی و تو بانلکینی کورساتونی عبادت دبدک اوشبو معنا و حکمت
 یخشی آنکلانو ایلله دین باشقهغه عبادت صورتلنهدکی و عبادتنک فقط
 اللهغه تیوش ایدکی آچیق آنکلانسه کړک *

ودخی حقیقه یاردم الله دین ، باشقه هر کم هر اشنده آنکا محتاج بس
 چین یاردم ایتوگه الله دین باشقه هیچ کم قادر بولمای بس عبادت کبی
 حقیقه استعانت ده فقط اللهغه خاص بوامتی لازم کلادر فقط یاردمنی آن دین
 صور او تیوش بولادر * (آخری بولور)

ایمان و کفر و نفاق

ایمان اصلده اینانو اشانو معناسینه بولوب دین اصطلاحنده الله ننگ محمد
 علیه السلام آرفیلی یبارگان شریعتینه اینانودر
 شریعتنک الوغ مسئله لرینی آیوروب ایتکانده اللهغه وفرشته لرینه
 و کتابلرینه و پیغمبرلرینه قیامت کونینه هم خیر و شر الله تقدیری ایلله
 بولماقینه اشانودیوب ایتولور (۱)

اشانو دیکان صفت شوندای حالت کم قلبده اورناشور ، تامورلانور ،
 بارچه اعضاغه اثر ایدار ، آنلرنی اوزینه باقدرر ، ایارتور . مثال :
 قش کوننک ترزه نکداگی هوا اولچاونده یکریمی درجه ساوقلق علامتی
 کوردنک هواده شول درجهده ساوقلق بارلقینه تمام اشاندنک قلبنکده
 بواشانو اورناشیدی کیومسز ویراغسز اول هواغه چیقغاننکده ضرر

(۱) نتاک کم رسول الله صلی الله علیه السلام جبرئیل علیه السلام (مالایمان) دیو صور اغانده
 (ان تؤمن بالله وملائکته وکتابه ورسوله والیوم الآخر وبالقدر خیره وشره) دیو جواب ویرگان
 حدیثی بخاری و مسلم ننگ کتابلرنده ذکر ایدلگان .

تیکارینی آنیقلادنک بس سن بارچه اعضانکنی قلبنکده بولغان اشانوغه ایارتورسنک آنلر اچون شوننک وفاقچه حرکت قیلورسنک جمیع اعضانکنی شول ساوق ضررندین ساقلاردرجهده قابلارسنک سنکانی قدر و سوسه و بروچی بولسهده یالانغاج آباق، کولما کچان طشقاری چیقمازسنک ساوقنک بارلقینه وهم ضرر تیکراچا گینه اشانغانلقنکدین بارچه اعضانکنی انک ضررندین ساقلارغه بار کوچنک برله تر و شورسنک وهرتورلی نرسه گه اشانو واینانو اوشبور ووشده بولادر.

ایندی شریعتکه اشانو شریعتده آنیق ایتولگان وقات قات آچیق سویلنگان وقیامت که، حساب و جزاغه اشانوغه کلسک دخی اوشبور ووش بولورغه کک بر کمنه اللهغه وآنک پیغمبرینه و الله دین کلگان قرآنغه یخشی اشانسه وچین چین ایمان کلتورگان بولسه بو اشانو وایمان اول بندهنک قلبینه اورناشور یازیلور (جاییلور) بتون قلبینی نورلاندر الله، دین، و آنی باش کلتور وچی و او گرانوچی پیغمبر اوزندین واهل اولادندین وهر نرسه سندی آنکا سیوکلیرک بولور آنلرنی اچی و طشی ایله الوغ توتار وبتون اعضاغه اثر ایدر همه سیننی قلبکه تابع قیلور وهم بو کمنه بو ایمان و اشانماقنده بر لدت وراحت تابار که اول لدتنی هیچ بر نرسه گه حتی دنیا پادشاهلقینه الماشدرماس بو ایمان توغرسنک نی قدر جفا و محنت که اوچراساده چداو وتوزو آنکا ینکل کورلور.

قیامت کونینی و منکولک یخشی و ایمان جزا بارلقینی آنیق بلگانلکنکدین هر وقتده باشقه ضرر لرغه کوره شول کون ضررندین آرتق ساقلانور * و باشقه حاضرگی فائده لار الماشوینه شول اشانغان منکولک فائده نی کوب مرتبه آرتق کورر و آلدن توتار * شول اشانوی بوینچه مالینی قزغانماس جانینی آیاماس، صحابه لار (رضی الله عنهم) ایمانلاری تابعون و تبع

تابعین ایمان لاری و آنلردین صونک زمانده قلبلرینی ترو شوب توزایتکان
وتربیئه اسلامیه اوزرنده یخشی تربیه لنگان مسلمانلارننک ایمانلری مذکور
روشنده بولغان و آنلار ایچون باعث نجات وسعادت بولغان *

کفر: اصلده یاشرو معنا سنده بولوب شریعتده ایمان سزلق یعنی محمد
علیه السلام کلتورکان شریعتنی اوزینه قبول ایتماو موینینه یو کلاماو
وآننک او گراتوی بوینچه اللهنی تانوماو وقرآنغه اشانماو در * فسقه سی اینک
الوغ حقنی یاشرودر بر کمنه رسول اللهنی (صلی الله علیه وسلم) حق پیغمبر
تانوماسه وآننک دینینی یو کلاماسه و آنی آچیق تانکسه بوتوغریکغی حقنی
یاشرسه اول کمنه نی کافر دیولادر ایمانسز سایولادر *

مابعدی بولسه کرب

روم ایمپراطوری هرقل^۱ غه رسول الله ننگ (صلی الله علیه وسلم) اسلام غه چاغروب یبارگان خطی ایرشکاندین صونک رسول الله (صلی الله علیه وسلم) حقنده ابوسفیان دین سوراشوی
 امام بخاری اوزی ننگ کتاب صحیحده عبدالله بن عباس (رضی الله عنهما) اسنادی برلان ابوسفیان دین واقعنی اوشبور وشدہ نقل ایتہ: ابوسفیان قریشلر برلہ برقدر شامغہ صانو برلان بارغاج روم پادشاهی هرقل ابوسفیاننی یولداشلری برلان برگه چاقرتدی بونلر باردیلر. اول وقتک هرقل بیت المقدسک ایدی. هرقل ابوسفیاننی مجلسنه چاقرتدی واول وقتک هرقل ننگ اطرافنک ومنتک الوغلی جیولغان ایدی. ترجماننی چاقردی، سنکره ترجمان آرقلی: «مین پیغمبر دیب دعوی قیلغان کشیگه قایسینکز ننگ قرداشلکی آرتغراق» دیوب صورادی.

ابوسفیان - مین اینک یقینی دیدی سنکره ابوسفیاننی اوزینه یقین کیلنرورگه یولداشلرینی آنک آرقه طرفینه یقینلاشدرغہ

(۱) هرقل - روم پادشاهلرن دین باشده ایرانیلر واوروپا طرفندن آوارلر بوننگ قولندن اوز یرلرینی قایتارغان بولوب حکمی قسطنطینیہده غنه قالغان بولسهده صونکندن ایرانیلرگه واورلرغہ غلبه قیلوب مملکتینی کینکایتکان وجزیره هم مصرنی فتح قیلوب آنلرده حکم سورگان. وشول حکم وقتنده مملکتیننک هر یرینه یورگان آراده شامده هم کوب وقت توغری کیلگان.

ابوسفیانلرنی چاقرونده ایرانیلرگه غلبه قیلوب قایتو وقتی توغری کیلگان.
 (۲) ابوسفیان - (صخر بن حرب بن امیه ابن عبدالشمس بن عبد مناف بن قصى) قریشنک الوغلرندن بولوب سودا برلن مشغول ایدی. رسول الله (صلی الله علیه وسلم) گه ابوجهلدین قاله برنچی دشمن ایدی. وبدر صوغشینہ قریشنی قوتورتقان آدم هم بو ایدی. وبو صوغشده قریش چینکولگاچ بوننگ اوچینی آلماینچه توقتامیم دیب آنط ایتوب هجرتنک ایکنچی یلنده مدینه گه کیلوب «عریض» دیگان یرننگ خرمالرینی یاندروب عبادتخانه لرینی واطوب کیتکان.

آخرنده مکهننگ فتحی وقتنده کوچلانه کوچلانه اسلامنی قبول ایتکان آدمدر. اوشبو هرقل برلن کورشو زمانلرنده رسول الله غه آچولی ومشرک وقتی در.

فوشدى بوندىن صونك ترجمانينه ايتدى : بوكشيلرگه ايتكل « مين
 بو آدمدين باياغى اير حقنده صورامقچى بولام ، اكر يالغان سويلاسه
 تكذيب فيلسونلار ؛ ابوسفيان بو واقعهنى حكايه قىلغانده (والله يالغانچىلىق
 خبرمنى ايتورار ديو اويالغان بولمسام شول وقتده يالغانلاغان بولور
 ايدم) ديگان

صونكره هرقل ابوسفياندين : سورا شورغه كرشدى
 هرقل . اول آدمك نسبه نچوك

ابوسفيان : اول آدم نسلى ونسبهلى كشى .

هرقل : سزدن پيغمبرك دعوى قىلوچى بوندىن الوك بولديمو ؟
 ابوسفيان : يوق .

هرقل : آتا با باسندن برر پادشاه بولغانى بارمو ؟
 ابوسفيان : يوق .

هرقل : دلقنك قدر ليلرى آنكا اياره مو ؟ يايسه ضعيفلر يمو ؟
 ابوسفيان : ضعيفلرى .

هرقل : ايار وچيلر آرته بارالارمو يا كه كيميلر مو ؟
 ابوسفيان : آرته بارالار .

هرقل : ديننه آچولانوب دينينه كرگاندىن صونك قايتوچيلر بارمو ؟
 ابوسفيان : يوق .

هرقل : حاضر سويلى تورغان سوزندن الوك يالغان برلان نهمت
 قىلونغانى بارمو ؟

ابوسفيان : يوق .

هرقل : خيانت (آلداو) عادتى بار ايديمو ؟

ابوسفيان : يوق . بايتاقدن بيرلى كورشكانمز يوق . حاضر نى اشلى

تورغاندر بلمیم . ابوسفیان بوسوزینی حکایت قیلغانده (اوشبو سوزدین
آرتق سوز فسدره المادم) دیگان

هرقل : آنک برلان صوغش قیلغاننکز بارمو؟

ابوسفیان : بار .

هرقل : صوغشغز نی روشده بولا .

ابوسفیان : عادی صوغش شیکلی ، آنلرده بنگولا بزده بنگولامز .

هرقل : اول آدم نرسه اشلارگه قوشه؟

ابوسفیان : براللهغه عبادت قیلونکز هیچ آنکاشریک فاتمانکز
و آتابا بالرنکز ایتکان سوزلرنی قوینکز دیب ایتنه؛ نماز او قورغه، توغریلقغه،
عفتکه هم اروغ قونداشکه صله (بخشیلق) قیلورغه قوشه .

بوندن صونک هرقل اوزینک ترجمانی آرقلی ابوسفیانغه اوشبو
سوزلرنی سویلادی :

مین اول آدمنک نسبی نیچک دیب صورغاچ نسلی نسبی کشی
دیب ایتدنک؛ شولای همه پیغمبر نسلی و نسبی بولا . بوندین الوک
سزینک آراده پیغمبرک دعوی قیلغان کشی بولدیمو دیگاچ یوق دیدنک
اگر بوندن الوک بولغان بولسه بو آدم هم شونکا ایاروب دعوی قیل
دیلمور ایدی . آتابا بالرندین پادشاه بولغان کشی بارمو دیکاچ یوق
دیدنک؛ اکر پادشاه بولغان بولسه بو آدم آتاسی ملکینی ازلی دیور ایدم .
بوسوزندن الوک یالغان برلان تهمت قیلونغانی بارمو؟ دیکاچ یوق
دیدنک؛ بلدم که آدملرگه یالغان سویلامگان کشی الله اوستینه یالغان
سویلاماس خلقنک الوغلیرمویا که ضعیفلریمو ایاره دیکاچ ضعیفلری دیدنک؛
درست، ضعیفلر پیغمبرگه ایاروچیلر آرنالرمو یا که کیمیلرمو دیکاچ
آرنالر دیدنک، درست ایمان هر وقتده شولای بوله . برر کشی ایمانندین

صونك دينينه آچولانوب ارتداد فيلغاني بارموديكاچ يوق ديدنك ، ايمان شولاي كونكلگه اورناشقاچ چقمي اول . آلداغاني بارموديكاچ يوق ديدنك ، وانعا پيغمبرلر هيچ وقتده آلداملر . سزگه ني برلان امر قيله ديكاج ، بر اللهغه عبادت فيلنكز آنكاهيچ شريك فاتمانكز ديب ايتنه ونماز اوقورغه ، توغر يلقغه عفتكه وفرنداشرگه صل فيلورغه قوشه ديدنك ، درست اكر بوسوزلر نك حق بولسه البته اول آدم مينم آياق اورنمني (ملكتمني) ملكلانه چك . من بو پيغمبر چقاچاغيني بلادر ايدم ، لكن سزدن بولورديو بلميدرايدم اكر اشمدين آيور ولوب بار رحالم بولسه آنكايولقرايدم . ويولقسام آياقلىزيني جوار ايدم « ديب سوزني بتركاچ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) نك دحية الكلبي (رضى الله عنه) بصرى ها كمينه بصرى ها كمي هر قلغه ايرشدرگان رسول الله نك (صلى الله عليه وسلم) مكتوبيني صوراب آلوب اوقدى مكتوب اوشبو :

بسم الله الرحمن الرحيم

من محمد عبدالله ورسوله الى هر قل عظيم الروم سلام على من اتبع الهدى
 اما بعد فاني ادعوك بدعاية الاسلام اسلم تسلم بوؤتك الله اجرک
 مرتين فان توليت فان عليك اثم اليريسين ويا اهل الكتاب تعالوا
 الى كلمة سواء بيننا وبينكم ان لا نعبد الا الله ولا نشرك به شيئاً ولا يتخذ
 بعضنا بعضاً ارباباً من دون الله فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون*
 ترجمه سى :

الله نك قلى ورسولى محمددن روم الوشى هر قلگه !

توغر يلقغه كونوچيگه سلام اولسون !

اما بعد : مين سنى اسلام دعوتى برله دعوت فيل من كه مسلمان بول

سلامت بولورسن، الله اجر نكنى ايكى الوش فيلور. اگر باش تارتسانك سنكا ير يسيلر^(۱) گناهی بولور.

ای اهل کتاب بزم برلان سز نك آرانكزده تیگز تیوشلی بولغان برسوزگه جیولایق که بر اللهغه عبادت فیلایق، آنکا شریک قاتمایق، اوز آرا بر برمزنی رب (تنکری - معبود) اتخاذا فیلما یق. اگر بوندن قاچو چیلر و بونی یارانماو چیلر بولسه «شاهد بولنکز که بزم مسلمانمز» دیننکز.

بو خطنی اوقب بتر گاچ هر قلنك یانندهغی خلق طاوشلانه وشاولانه باشلادی بو آراده ابوسفیانلرنی چغاروب یبار دیلر. چقفاچ ابوسفیان اوزینك بولداشلرینه ابن ابی کبشه نك اشی اش بولا آخری بنوالاصفر (صاری یوزلر) پادشاهی آندین قور قادر دیدی. ابوسفیان بو قصه نی سویلگانک (شول وقتدین بیرو اول (رسول الله صلی الله علیه وسلم) استون بولور دیو آنیقلاب یوردم اخیرده الله اوز قلبه کاده اسلامنی کرتدی) دیمشدر.

* * *

هر قل فارسیلر برلان صوغشوب قایتقانده شامغه تیدی. بر کون هر قل نك بیت المقدسه ایرته بیک یمسزلانوب کیتکانون جلساسی کوروب آندن حالیننی صورادیلر هر قل (بیت المقدس امیری) ابن ناطورا ایتوینه بناء) یولنز قاریدر ایدی. هر قل باباغی سؤالگه جوابده بوکون ملك الختان^(۳) توغانن کوردم. بو کون کم اختتان فیله ایکان دیب صورادی. آنلر: یهوددن باشقه هیچ کم اختتان فیله.

(۱) یرسیون - اریسیون = قاره خلق. پادشاه اسلامنی قبول ایتسه رعیه سی (خلقی) ده قبول ایدوب پادشاهغه ایکی قات ثواب بولور کفرده قالسه بارچه خلق ده کفرده قالوب آنلار گناهی قدر گناه یوکلنگان دین فعلیک اثم الیریسین دیولگان بولسه کرک.
 (۲) ابن ابی کبشه رسول الله نك (صلی الله علیه وسلم) بعض اجدادینه ابو کبشه دیو طالاق ایدلد کندین ابوسفیان تزیینی قصدی ایله رسول اللهغه (صلی الله علیه وسلم) ابن ابی کبشه دیگان
 (۳) سنت ایدو چیلر پادشاهی

اگر آنلارننك اشى سنى قايقورتماسون ديسانك مملكتكننك هر شهرينه
خبر يبار آنلارده بواغان يهوديلرنى اولتوسونلر ديديلار .

آنلار شول اشده ايكان بو آراده غسان پادشاهندين رسول الله (صلى الله
عليه وسلم) طوغوى حقنده خبر آلدى . و عربلر اختتان قيلمو؟ ديوب
صوراوينده اختتان قيله ارديو جواب آلدى . وشوندىن صونك بوتوغان كشى بو امتنى
ملكلا نور ديدى . سنكره رومده اوزى شيكلى بر عالم ايبداشينه خط يباردى .
اوزى همص كه كيتدى . همص كه كيلگاچ اول ايبداشندين اوزيننك
فكرينه موافق يعنى بر پيغمبر دنياغه كيلاچك ديب بر خط آلدى سنكره
هر فل همصده بر ايوگه همصنك الوغلبن جيسردى . و بو ايوننك
ايشكارينى بيكلاتدى خلقغه اوشبو سوزلرنى ايتدى :

آرانكزده فلاح (اوستونلك) وتوغرى يولنى نلاگان آدم بولسه بو پيغمبركه
ايارسون ديب .

سنكره خلقى قورقغان قولانلار (قر ايشا كلرى) كى ايشكگه تاباقاچا باشلا .
ديلر هر قل بونلرننك بو حاللرون كورگاچ ايمانلرندين اميد اوزوب خلقنى
قچقروپ قايتاردى و آنلرغه اوشبو سوزلرنى سويلادى ؛ « مين سز ننك
اوز دينكزده نقلغنكزنى بلور ايچونگنه بو سوزنى ايتكان ايدم » ديب
سنكره خلقى آنكا سجده قيلدیلر و آنكا رضالق كورساندیلر
هر قل ننك اينك صونك اشى هم شول بولدى . **عمار**

عید خطبه‌سنده ترکیچه سویلانمش و عظ

اما بعد ای مسلمانلر الله‌ننک بیور قینی توتنکز حکملرینی رعایه‌قیلنکز
 الله حکمدین نفس وشیطان و سوسه‌سینی آلدون کور منکز، دین اشندین
 دنیا شغلینی آرتیق توتمنکز الله‌ننک یخشیلر ایچون اوجهاخی بار*
 یمانلارغه تموغده چدامسز عذابی بار* ایسنکز دن چیقما سین*
 آلدنکزده راحتکزنی یبار گوچی لدتنکزنی صندرغوچی خاتون
 وبالانکز دین آیرغوچی اینک آلدانغان مالنکزنی فالدرغوچی یخشی
 راحت ایولرنکز دین چقارغوچی قارانغی طار مندرسز قبر گه کرگز گوچی
 اولم بار اولم صونکنده قیامت بار قیامت خاطر نکز دین چقما سین*
 قیامتده هر قیلغان اش میدانغه چیقار و هر کم عمریننک و عملی ننک
 حسابینی ویرر عملی یخشی بولسه ثوابینی کورر* یمان بولسه تیوشلی
 عذابینی تارتور بو حالدر اوندولوب بتماسین*
 ای مسلمانلار اوز نکز ننک مسلمان ایدکنکزنی اونوتمانکز*

ملت و مکتبلر توغریسندده ملا احمد جان مصطفی افندیننک ملاحظه‌سی

اؤل فکرلر یورر، صونکره برسی برینه موافق و مخالف سوزلر
 سویلانور، اینک صونک اشکه باشلانور.
 بو طبیعی بر قوزغاش (حرکة) در. اوقو و اوقتولر حقنده بزده
 هم شولای کورله باشلادی. ایمی نیشلیمز؟ اشکه فایدن باشلیمز!
 کبی سؤالدر غزیتهلرده کورله باشلادی. ظن عاجزانه‌چه اوقو و اوقتو
 اشندهده بز ننک حاجاتمز کوب: بز گه کیرک تعلیم ابتدائی، بز گه کیرک

تعلیم ثانوی، بزگه کیرک تعلیم عالی - دینی و دنیاوی. بونلردن اینک کیرکلی - واقتدارمز چه ده اینک تیز حصولی مأسول بولغانی تعلیم ابتدائی و آنی تعمیم در؛ اگر بز بوننک یولین طابوب میدانغه قویساقده، اهالی مز قبول ایدوب برگه هرکه حرکت ایته ایته بوکوندن اشکه کرشسهک، اون بش یل ایچنده بز ننگ روسیه اسلامری آراسنده اهل الحل والعقدن اوقی یازا بل طورغان کشی هر ایوده بولمی قالماس بو تقدیرده، هر اولننک افکار عمومیه سی، بز ننگ بوکونگی اینک عالی مرکز لرمزده گی افکار عمومیه دن کیم بولماز. بلکه زمان ننگ ده تأثیری برلن آرتق هم بولور. اول وقتک آنلرننگ اورطا و عالی مکتبلر تأسیس ایتو حقندغی فکر و تجر به لری بز ننگ بوکونگی فکر لر که باشقه هم حقیقت که یافتراق بولور. شونک ایچون بز بوکونده بار قوتمز برلن ابتدائی مکتبلرنی اصلاح که یول از لهب طابولغانی برلن اشکه جدی کرشایک. اورطا مکتبلردن ابتدائی معلملر بیتشدرور ایچون دارالمعلمین لر آچارغه برگه باشلایق. دینی و عالی مدرسہ لر حقنک بوکونگه چه حاصل بولغان ترقیندن کیمتمایوب هر فرصت دن استفاده برلن تکمیل که طرشایق. «بو مدرسہ لرنی اصلا بترو ب اساسین بر اصل صحیح که بنا ایتایک فکرندن صاقلانایق. چونکه بوکونده بواش - ننگ باشنکیر و چیلر مز ننگ دینی و دنیاوی معلوماتلری خلقه مزغه قاراغانده کوب کورلسه ده فی نفسه بیک آرتجر به لری ایسه ینه یوق دیرلک، سویلا و هوسندن قتلوب اش لذتین آغان ذاتلر تو گلدرلر.

و بو فکرلریده دینا و عقلا کوب اشلرمزده معتمد و موثوق علمامز ننگ فکر ینه موافق تو گل، نبقدر توفیق و تطبیق ایتار که طرشقانلریده کورسین خطاغه نسبت ایتودن باشقه چاره طابا المیلر. تعلیم و تعلیمنی اصلاح حقنده پیداغوغیا بلمگان کمسنه لرننگ سوزلری لائحه لری، بلگان

كشيلىرى خسته لندره طورغان هيئت اجتماعيه مزگه مسخره ورسوايلىق غنه
 كينره طورغان سوزلردر. بونك حقنده يازوب وشاولاب يروچيلرنك
 بوزدن برى پيداغونغيانى مطلقا كورمه گان، كورگاننده دين نقطه
 نظرندن يازلماغان ياخود اسلامدن غير دين نقطه نظرندن يازلغان
 پيداغونغيا كتابلرى نيگنه كورگان. بونكاده علمسزلك - و تجر به سزلك -
 وامور دينيه ده اطمنانسزلق - و باشقه هر كمده بولا طورغان اغراض نفسانيه
 قاشقاندن بوزوراشده اصلا معتمد بولا آل ميلر. حتى نيقدراصلاحنى نله گان
 افكار جديده اربابىنى تطبيق وتوفيق دن عاجز قالدرالار.
 مكتب ومدرسه لراصلاحى اچون ترك يا كه عرب يا كه روس مكتبلر
 يندك پراغراممالرندن كوچروب اسملريگنه معلوم بولغان نرسه لرنى
 يازو برلن گنه بولميدر افنديلر. بونك اچون ظن عاجز انه مچه
 (فصورلر بين اصلاح ايده سز) او لا اهالى نك. احتياجاتين بيان
 وتحديد وتعداد ايتك كيرك. سنكره بو احتياجاننى تحصيل اچون تحصيلى
 لازم بولغان فنلرنى يازمق كرك. سنكره هر فنندن بلوى لازم مقدارنى
 مسئله لر گه بولوب، مسئله لردن اينك بينكلار بين اولكى يلفه - آندن
 قالا بينكلار بين ايكنچى و اوچونچى يبلرغه بولوب، يبلرغه بولنگانلر بين
 ساعتلر گه بولمك كيرك. سنكره هر يل اچون بو مسئله لرنى حاوى
 بولغان كتابلرنى - طابارغه ياخود طالبماسه يانكادن باعارغه كيرك.
 سنكره هر فننى حتى هر يلفه نسبه اوقتونك مخصوص طريقلرى بار،
 آنلرنى او قورغه و يازارغه و بلور گه كيرك، سنكره شونى بلگان دانلر
 بوبابده جدى مذاكره وملاحظه لر قيلشرغه كيرك. افنديلر بونكا علم
 تربيه الانسان ديلار - آنده موند، بر ايكى مسئله سين كورو برلنگنه
 بواش حقنده طوغرى فكر بيو و قابده سويله شوده عيب بولادر. بو ياز غا

فرسەلر بىك كوب كورنوب اشنى آرتقە طاشلاونى استاگان كىبى كورلسەدە
 آلاى تو گل ؛ چونكە بز نىك بو كونكى مدعىلر مزگە بو اشنىك كىرا گىن
 آنكلاسالر ، تحصىلى چىتن تو گل ، حتى بر اىكى يل اچىندە بو اشكە
 ياراقلى بىك كوب آدملىرىتەشە چكدر . ظن عاجزانە مچە شاولاو واختلالنى
 اىكى يل صونكغە قالدروب آلداغى يىللىرىنى فكر وملاحظە وبواشلىرىنى بلوگە
 صرف ايتسەلر يەنە يىخشىراق بولور ايدى . تعليم اشندن ، بلمگان خلقلىرىنىك
 ايسىن كىتارو مقدار يەنە گنە قناعتلنو ، تعليم اشىن بلمساونىك ثمرە سىدر .
 اهل حقىقە حقىقەدن غيرگە قناعت ايتماسە كىرك ايدى . بناء عليه تعليم
 ابتداءئىنى تىيشلى حالينە قويارغە كرىشمك بر نچى وظيفە مزدور . بونىك اچون
 اولاً روسىيەدەگى مسلمانلارنىك مقدارىن واحوالىن عەومنىك نظر يەنە
 قويوب احتىياجاتىن وانلارنى تحصىل نىك طريقلىرىن غزىتەلردە - ورسالە
 موفوتەلردە بيان ايتە ايتە بر معنى مجسم حالينە قويوق لازمدر .

اهالىدە احتىياجاتنى آنكلاب ، تحصىل نىك يوللىرىن كورسەلر بالطبع
 حركة ايدە چكدر انشاء الله تعالى .

حالىمىزگە قاراساق ، بز روسىيەدەگى مسلمانلارنى ، بخارا كىبى امتىيازلى
 خانلىقلردن باشقە ۱۴ مىليون بولغانىنى اجنبى غزىتەلردە هم كورەمز ،
 مىلى غزىتەلرمز زيادەسىن دە سويليلر .

ولكن اول مسلمانلارنىك نىقدرايسى قاىو طائفەدن - ونىقدرايسى
 بدوى ونىقدرايسى مدنى - بدويلر قايدە ونىچك ياشىلر ، مسجد
 ومدرسەلرى بارمى يوقمى ، يوق بولسە ، صالدررغە يوللىرى آچمى
 افتدارلرى بارمى يوقمى ، مدنيلرى ، قايسى غوبىرفالردە قايسى اوبازلردە
 نىندى اوللردە نىقدر ، معىشتلرى نىچك ، مسجد ومدرسەلرى ومكتبلرى
 بارمى يوقمى ، بارلارندە معلم ومدرسلىرى بارمى يوقمى ؟ يوق بولسە

كبير كسندە لرمى؟ كير كسندە سەلەر، نېچك كير كسندەر رگە كيرك؟
 اولاً بونلارنى بلور گە كيرك بز مسلمانلر بونلردن تفصيللى خبر مز
 يوقدر . بو سؤاللار نك جواپى حكومت دائرەلر نده طبيعى معلومدر .
 اهل معارفدن برر كشى ، مسلمان برادرلر مز گە خدمت مليه اولارق
 شول معلوماتنى اورنندن آلوب اسلام جريدە لرندين برر سنده نشر
 ايتسه ايدى . اقل مقدار اور نبورغ دوخوى صابر انيه نظارتندە بولغان
 محلە و مسجدلر نك قايو غوبيرنا وقايو اويازلردە ونينداي اوللردە
 ايكانين بلور ايچون كيچن سنه قاضى رضاء الدين بن فخر الدين
 جنابلر ينده مر اجعت اولنغان ايدى ، اول يازدروب آلوب مى - ياكە
 آنده بعض يازلغان نسخه لرنى باصدر وب مى نشر ايتو طريقين
 از لو گەدە سوز بيرگان ايدى . شونكار بناء بولور غە كيرك قران
 مخبرى يينك بشنچى نسخه سنده كتاچيلر غە ديو بر مقاله ده يازغان ايدى .
 بوننك ايچون لازم آچه نك دورت يوز صوم مقدار ين الحاج ملا محمد يوسف
 ديبر ديف جنابلرى بيرر گەدە وعده قيلغان ايدى ، نه ايسەدە بو اشمننك
 هم باشقه اشلر مز كى سويله نوب قالودن باشقه حاضر گە چه نصيبى چقمادى
 بلکہ بوندن صونك چقار انشا الله تعالى . بز البته بو معلومانكە محتاجمز
 چونكە مكتب و مدرسه سالو ايچون مكتب و مدرسه لرننك كيرا كين
 وكير كيننك مقدار ين بلو بر نچى شرط و باعث در .

ايمدى بوننك اجمالاً بر بيانى : بو كونده روسياده اوللر بران
 طر وچى مسلمانلر نك بيوك محلە لرنده بش يوز جان بولادر . ايكى
 يوز جانلى محلە لردە بار هم كودر . و هر محل ايچون بر مسجد و بر امام
 و بر مؤذن ، و مسجد حضور نك بر مكتب و بر معلم : اينك كيرك ولا
 بدمنه نرسەلر ايكانى معلوم در . بس اون دورت ميليون مسلمانغە هر محلە

بش بوز جان بولو حسابندن ۲۸۰۰۰ محله كرك، وهر محله ده بر امام و بر مؤذن و بر
 معلم لازم اولدیغندن اوچ دانه علما كيرك بولادر. بناء عليه بزگه
 ۸۴۰۰۰ علما لازم بولادر، و بو علماغه اورطا حسابدن ۳۰ يل عمل عمری
 تقدیر ایدلسه، هر يل ۲۸۰۰ علما چقاروب ویتشدروب طر مق لازم
 ایکانی بانه در. بو ذانلری یتیشدروب چقاروچی طبیعی ابتدائی،
 مکتبلر بواغانی معلوم. بلکه بونلر ایچون اورطا و عالی مکتب و مدرسه لر
 كيرك بولادر. و بو مدرسه لر مزدن هر بری اورطا حسابدین هر سنه
 ۳۰ آدم چقارسه، بز ننگ ایچون ینه ۹۳ مدرسه لازم بولادر، و بو
 طوقسان اوچ مدرسه ننگ هر بر ینه اینك کیم مرتبه ده اون معلم و مدرس
 لازم بولادر. و بونلر ننگ ده شولوق مدرسه لر دن چقوین حسابلاساق،
 ینه هر سنه او طز بر آدم چقارا طورغان بر مدرسه كيرك بولادر.
 بس اون دورت میلیون مسلماننك ابتدائی و دینی تعلیملری ایچونگنه
 ۲۸۹۳ مکتب و مدرسه كيرك بولا ایکان. یوقاریده غی بیانچه بز بو مسلمان
 نلر ننگ قایده و نیندای هالده ایکانلرین بلساك قصورلرین تکمیل ننگ چاره سی
 ازله نور - از لنسه انشاء الله طابلور ایدی. یوقسه بز ننگ کوبمز
 « بزده مکتب بار معلم بار سزده هم شولای » دیب احتیاجنده چنلاب
 بلمیمز خصوصا احتیاجنی بلگانده فائده کیتره طرغان آدملر گه بو
 مسئله ننگ کوز آرتنده طوروی بزنی آرطغه طارتوب طورادر: چونکه
 بوندای آدملر اوزلریننك کوزی یتکان اورنلر ننگ کوبسنده بو
 قصورلرنی عرفی تکمیل ایتوب طر وچیلر بولغانغه کوز آرتنداغیلر
 حقنده بونلر ننگ احساسلری قوز غالمی طرادر. صکره بو مکتب و مدرسه
 لر ننگ او لا بناسی ایچون - ایکنچیلاب تربیه سی ایچون - اوچنچیلاب
 مدرس و معلملریننك و بلکه ده اماملریننك وظیفه سی ایچون خیلی آچه لازم

بولادر . بو آقچه نی طبیعی مسلمانلر نی اوقوترا ایچون روسلر ده یهودیلر ده بیر می البته مسلمانلر اوق بیره چکدر . مگر تیوشلی یرندن موافق نظام آلوب اور نینه صرف ایتیک ایچون - ومکتب ومدرسه لرننک ومدرس ومعلم لرننک نظارتی ایچون حکومت طرفندن تصدیق اولنغان بر جمعیت خیریه لازم در ، نا که هر اورنلر ده موافق نظام حرکت ایتوب لازم اورنلر ده حکومت طرفندن معین سز قالهاسونلر . بو مسئل یا که بونکا متعلق مسئل غصودارستویننی دو ماده ده مذاکره قیلنوب ، تیوشلی مسامده - لر گه نائل بولمق ایچون مسلمانلر نیک مقدار بن واحوالین واحتیاجاتین بیان کیرک بولور دیو ظن اولنادر .

شیخ کمال مقری نیک ترجمهء حالی

(اوچنچی ساندن ما بعد)

اخلاقی ودیانتی .

مشار الیه حضرتی عمریننک قدرینی بلگوچی کیرک اشکه صرف ایدوچی دائما اشد بولونی سیوچی اورادلی وکوب تلاوتلی هر کهمه یهوشاقلق برله قاتوشوچی وصحبتندین هر کمنی آغیراتمای بلکه راضی ایدر در جده خوش طبیعتلی هر کمننک دینی ایچون قابغور وچان وجد او کمنه لرنی قیزغانوچان کشی عیبندین کوز یهوچان اوزینی هر کمدین کیم کور وچان اهل علم وصلاحنی سیوچان قیامتی ایچون قابغور وچان دیانتلی وکور کام خلقلی ذات ایدی الله رحمت ایتکان بولسه ایدی .

اثاری .

قرآنی درست تجویدکه تطبیقا اوقو بلاد بلغارده چین شیوعی

اوشبو ذات واسطہ سیلہ بولدی . قزاندہ اورنبوردہ وتمندہ وغیرہادہ
بالذات اوزندین اخذ ایدنلر یوزلر برلہ سانالور . مدرسہ محمدیہ گہ
منسوب شاگردلری آرقیلی استفادہ ایدن صغار وکبار اطراف ولایتدہ
منکر برلہ سانالادر . والحمد لله علی نعمہ .

آثار قلمیہ سیدہ بایتاق ، استاذی ملا شہاب الدین المر جانی حضرتلرینہ
کوب کتاب یازغان .

الطبقات السنیہ فی تراجم الحنفیہ فی مصرده یازوب ویرگانینی اوزی
ایتہ ایتدی .

شرح الشاطبیہ للامام الجعبری - ۴۰ کراسہ قدر بولسہ کراک اوزی
ایچون ۱۲۸۶ سنہدہ مصرده یازغان شرح الامام السیوطینی - ۱۵ کراسہ
قدر بولسہ کراک - ۱۲۸۸ سنہدہ یازغان .

اواخر عمرنک احمدجان افندی ابن عبدالمنان بن سبحانقلی الدبیردی
البلدانی ایچون ایری ثلث خط وکور کام حرف برلہ بیوک قطعده مصحفی
شریف یازدی . وبایتاق یازمه لری ۱۳۲۱ سنہدہ حریقده یانندی .

اجازاتی .

الشیخ محمد المتولی الشافعی حضرتلرندین ۱۲۸۸ سنہدہ قرآننی وجوه
(عشره متواتره برله) حفظ واتقان وشاطبیہ وطیبہنی کذلک حفظ وملکہ بعدنک
وجوه مذکورہ ایچون اذن حاصل قیلغان وهر قایو قرأت ایچون تمام
سندلرینی مبین اجازت نامه حاصل ایتکان .

۱۳۰۵ سنہ علوم حدیث وسائردہ الشیخ السید عبدالقادر الطرابلسی
مفتی مصر الحنفی جامع ازهرده اولان رواق اتراک شیخی شیخ راشد الحنفی
وشیخ احمد رفاعی المالکی حضرتندین اجازت حاصل ایتکان .

علم کتابتده الشیخ السید محمد افندی مونس زاده دین وآننک

كبار تلامذه سنيين الشيخ حسن بهاء الدين الحفناوى والشيخ محمد راسم
زغلول والشيخ حسين سامى زغلول والشيخ احمد الباجورى افنديلردين
١٣٠٨ سنه ده اجازت آغان. كتابت سندي خلق آراسنده مجهول بولغاندين
بو يرده تذكراً وتذكيراً ثبت ايدامز.

اجازت نامهسى

بسم الله الرحمن الرحيم

حمداً لمن جعل الكتابة اشرف الصنائع * وأطلع في سماء المجد من
اهلها شموساً سواطع * ورفع رتبتهم في صدور المجالس * وشمائهم
بشمول النديم والمجالس * وصلوة وسلاماً على من انزل عليه ن والقلم
وما يسطرون * وعلى آله وصحبه ومن لهم يقتفون *

اما بعد فان الكتابة ابهى مطلب * وأسنى مآرب * واحسن غنيمه *
وارفع من كل شىء قيمة * يتنافس في اقتنائها المحصلون * ويتباها
بتحصيل فوائدها الراغبون * وهى فضيلة تجمع العلم والعمل * ومنقبة يحتوى
عليها ويشتمل * وهى ايضا صناعة الاديب * وفضيلة الاريب * وبها يقيد
الكتاب * وتخلد العلوم والآداب * وقد كرم الله سبحانه وتعالى اهليها
في كتابه المبين * فقال عز وجل كراماً كاتبين * واقسم بها على كلامه
واليها اشار بالامتنان * حين علمها الانسان * فقال جل ثناؤه وتقدست
اسماؤه علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم * والكتابة وان نثرت انواعها *
وتباينت اوضاعها فاجلها قدراً * وارفعا ذكر الخط الحسن الجميل الذى صار فضله شهيراً
بين الوضيع والجليل * فقد قيل اكرموا الخطاطين والخطاطين فانهم
ياكلون باعهاق عيونهم * مسئلتان لاثالث لهما المشق بالاقلام والمشى

بالاقدام * الخط نتائج الفكر وسراج الذكر ولسان البعد وحياة العهد
 الدارس * وقيل الخط لسان اليد وسفير الضمير ومستودع الاسرار ومستنبط
 الاخبار وحافظ الاثار * وقيل الخط في الابصار سواد وفي البصائر بياض *
 فبذلك صارت هذه الشريعة الغراء محفوظة عن التغيير والتبديل وبذلك
 قام منار السنة المحمدية واتضحت محجتها السنوية * وقد اعتنت بذلك الاساتذة
 والشيوخ وكل خطاط لقدمه في ذلك رسوخ * وان من انتظم في سلك هذه العصاة
 الموفقة ورام الحقوق بالسلف الماضين * بما مشقه وحققه الفاضل اللبيب
 كمال الدين افندي ابن سيف الدين القزافي الكشوى اجتهد في فن
 حسن الخط فبلغ منها ما بلغ بعون الله تعالى وتوفيقه * فلما رايت اتقانه وضبطه
 لقواعد الخط استعنت بالله العظيم واجزته ان يكتب كتبه في اواخر محراته *
 وانا الفقير الى ربه الغنى القدير محمد مؤنس الاخذ عن والدي ابراهيم افندي
 مؤنس غفر الله ذنوبه ونور قبره آمين * كما اجازه استاذه المرحوم
 عثمان افندي البقاجي * المأذون من المرحوم اسماعيل افندي وهبي
 المأذون من حسين افندي الجزائري * المأذون من الدر ويش علي المأذون
 من خالد افندي * المأذون من حسن افندي الاسكداري * المأذون من پير محمد *
 المأذون من الدر ويش محمد * المأذون من والده مصطفى دده *
 المأذون من والده المحسن للكتابة شيخ هذه الطريقة حمد الله المعروف
 بابن الشيخ المأذون من خير الدين المرعشي المأذون من عبد الرحمن
 ابن الصايغ المأذون من شمس الدين محمد الوسمي المأذون من الشيخ
 شهاب الدين غازي المأذون من شمس الدين محمد ابن ابي رقية المأذون
 من شيخ عماد الدين محمد المأذون من والده عفيف الدين محمد الحلبي

المأذون من ولي الدين علي بن زنكي وهو الولي العجبي الماءذون من
 امين الدين ياقوت النوري الماءذون من زينب الشهيدة الشهيرة بنت
 الأبري الماءذون من محمد بن عبدالمك الماءذون من الاستاذ علي بن
 هلال البغدادي المعروف بابن البواب الماءذون من محمد بن اسد
 الماءذون من الوزير ابي علي محمد بن مقله الماءذون من الاستاذ المشتهر
 بالاحول الماءذون من ابراهيم السجزي الماءذون من اسحاق بن حماد
 الماءذون من حسن البصري الاخذ من علي بن ابي طالب رضي الله عنه وهو
 عن امر رسول الله صلى الله عليه وسلم

السيد جمال الدين الافغاني نك ترجمهء حالي

۱۲۵۴ هجرية توغوب ۱۳۱۴ ده وفات

سيد محمد جمال الدين بن صفتري حضرتلري افغانستانك كابل ولايتي
 كتر ياقيننده غي قريه لردين اسعد آباد نام قريه ده ۱۲۵۴ تاريخ هجرية
 علم وشرف صاحبي برفامليه ده دنياغه كمشدر. نسب مباركلري مشهور
 محدث سيد علي الترمذي آرقلي امام حسين بن علي ابن ابي طالب رضي الله
 عنهما حضرتلرينه ايرشادر. بوفامليه اوللري كتر اطرافنده بر قطعه ير
 بيلاب تورالرايدي صونكره امير عبدالرحمن نك باباسي دوست محمد خان
 بونلرنك يرلريني ضبط ايدوب سيد جمال الدين نك آتاسينه هم قرنداشلرينه
 كابلده توررغه امر ايتكان بو وقتلرده سيد جمال الدين سگز ياشده
 اولوب آتاسي آنك تعليم وتربيه سنه غايت اجتهاد برلان علوم شرعيه دين
 تفسير، حديث، فقه، اصول، كلام، تصوف، علوم عربيه نك، تاريخ نك
 نظري وعملی علم حكمت ايله منطق كبي علوم عقليه نك، حساب، هندسه،
 جبر، هيئته اوخشاشلي علوم رياضيه نك، طب وتشریح فنلرينك مباديسني

اوقوتمش. فوق العاده زيركلكى ايله بوفنلرى ۱۸ ياشنده تمام وتكميل
 ايدوب هندستانغه وارمش وآنده آوروپا اصولنچه بعض علوم رياضيه
 برله اشتغال ايدرك بريل آرتغراق توردفدن صونك اداء حج نيتيله
 حجازغه كيتمش حج سفرنده بريل قدرى اسلام شهرلرنك سياحت قیلوب یورگان.
 بوسياحتنك بىك كوب خلقنك عادتینی كوروب قايتوب امير دوست محمدخان
 وقتنده حكومت آدملىرى جمل سینه كرمش. امير هراةغه صوغش ايچون
 كيتديكنده اميرگه يولداش اولوب وفاتينه قدر برگه اولمش هراةشهرى
 اوزاق محاصره دن صونك فتح ايدلمش. دوست محمدخان نك وفاتنده،
 ۱۲۸۰ سنه سى، اورنینه ولى عهدى شيرعلى خان امير اولغاچ وزيرى
 محمدرفيق خان نك مصاحتى ايلان اميرلك دعواسينه قالقوب خلق آراسينه
 فتنه چغارولرندن قورقوب برادرلرینی حبس ايتمگه قصد ايلامش اميرنك
 هراة عسكرنده گى محمد اعظم، محمد اسلم، محمد امين اسمنده گى اوچ برادرى
 بو تدبيرنى بلوب هر قايسى آنالرى زماننده والى بولوب توردفلىرى
 ولايتلرينه قاچمشلر و آرارلنده داخلى صوغش باشلانغان نهايت محمد اعظم
 غالب اولوب پايختنى ضبط ايتكان صاحب ترجمه سيد جمال الدين محمد
 اعظم ياغينده بولوب محمد اعظم امير اولدقده آنك اينك الوغ وزيرى
 اولمش اميرنك آنكارغا اوشانچى زور اولوب هرا شده آنكا كينكاش ايله
 ايدى هم سيد جمال الدين نك تدبيرى آرقاسنده بتون افغانستانغه امير
 بولوغه ياقين قالدى لکن اميرنك اوز قورنداشارينه اوشانماي بيوك
 اشلرني اش بلمى تورغان تجر به سز ياش اوغللرينه تابشروى قولندن
 حكومتنك كيتوينه سبب اولدى شويله كه قندهارده حا كم اولان براوغلى
 آتاسينه يخشى كورنوب درجه اوسترو گمانيله يوقار يده مذکور هراة اميرى
 شيرعلى خان برله صوغشقه كرشوب شير على غالب اولوب قندهارغه

استیلاء ایتدش و بونك اوزرینه امیر محمد اعظم ایله شیر علی آراسنده
 صوغش اولوب شیر علی انکیزلر یاردمی ایله اعظم ننگ زور کشیلرینی
 اوزینه جلب ایله خیانت ایتدیرمش قانی صوغشدن صونك محمد اعظم
 ینکلوب ایران غه قاچمش و بر نیچه آیدن صونك نیسابورده وفات اولمش.
 سید جمال الدین ایسه کابل دن کیتماگان شیر علی ده ظاهرا یخشی معامله
 ایتسه ده مکر و حیله برله انتقامدن کیر و تورمادیغندن سید جمال الدین
 افغانستان دن کیتماک اولوب امیردن هجگه باررغه اذن صورادقده ایران
 آرقلی بارماو شرطی برله رخصت آلوب ۱۲۸۵ نجی یل هندستان طریق
 ایلان سفر ایتدش هندستان حکومتی زور احترام ایلان قارشى آلسه ده
 اوزاق تورودن، علما برله مصاحبتدن منع ایتدش هندستان ده بر آی
 توردقن صونك سویس آرقلی مصره کلمش و آنده توردقی ۴۵ کون
 مدتده جامع الازهرگه باروب کیلوب یورمش و شا کردلرننگ اوتنولری
 بو نیچه شرح الاظهار اوقوتدش آندن استامبول غه واروب صدراعظم
 عالی پاشادن بیوک احترام کورمش. مأمورلر وزیرلر آراسنده مشهور
 اولوب مجلس معارفکه اعضا اولمش مجلس معارفکه اعضا اولدیغنده علومى
 تعمیم ونشری خصوصنده یوللر کوسترمشسه ده ایبداشلری موافقت ایتما دیکی
 کبی شیخ الاسلام ننگ ده غرض دنیوی ایچون کیفی کیدوب فرصت
 کوزتمش ۱۲۸۷ سنه سی رمضاننده دارالفنون مدیری دارالفنونده
 صناعاتکه ترغیب ایدوب نطق سویله مکینی التماس ایتدیکنده ترکچه نی
 یخشی بلماو بهانه سیله اعتدار ایتسه ده مدیر ننگ تکرار اوتنویله موافقت
 ایتدش. و سویله یه چگی اوزون خطبه نی اول بیوک مأمورلرگه کورساتوب
 هر قابوسی تحسین فیلمشدر معین کون یتدکنده علمادن، مأمورلردن،
 محرلردن و باشقه صنف اهالیدن عبارت بیوک جماعت حاضر اولدیغنی

حالده خطبهء بليغه سيني سويلاب حاضرلري حيران قيلهش مشايخ علم
 بعض رايلىرىنى يارتمادىغى شيخ الاسلامغه يتشوب شيخ الاسلام حكومتدن
 شيخ جمال الدين افندينى مملكتدن چغارونى اوتنگاچ دورت آيغه چيتنگه
 كيدوب تورغه امر ايدلمش ايكان احبابينك دلالتى اوزره مصرغه
 كيتمش مصرده توروغه نيتى بولماسده رياس پاشانك سعى واجتهادى
 برله مصرده توروغه ميل ايدوب كندوسينه هيچ اش برابرنده اولماي يالغز قدر
 وهرمت اچون آيغه يوز صوم وظيفه تعيين ايلاديلر . بو سفرنده
 شاگردلره علم كلام، حكمت، هيئت، تصوف، اصول فقه دن درس اوقوتوب
 علم وفضلى بتون ديار مصرغه شائع اولدى . درسنى ايوننده اوقودر
 اولمش شاگردلرىنى تحريرگه ترغيب ايتدىكىدين ادبى و حكمتى
 فصللر يازوغه تكليف ايلادىكىدين مصرده فن كتابتنك ترقي سینه
 بيوك سبب اولمش بو وقتلرده يتشان بيوك كاتبلر مرحومنك شاگردلرى
 يا كه شاگردلرىنك شاگردلرى ويا خود آنلرغه تقليد ايتكان ذاتلردر .
 حاسدلرى بو حالى كوره آلمادىقلرندين كتب فلسفهنى اوقتو ايلان طعن
 ايلامشلىر . هم كتب فلسفهده گى بعض يالغش سوزلرى آنك سوزى ديب
 عوام آراسينه طاراتمشلىر . لکن بونك ايلان هيچ بر تورلى ضرر
 ابرشدره آلمغانلر .

آخري بار

تاریخدن بر صحیفه

۳نچی ساندین صونک

شول وقتدن صونک پادشاه اسمینه مکره لر طرفندن اسلام دینی او گرانورگه رخصت صوراب پراشینیه لر کیله باشلادی. بو حرکت باشه زویه اویازنده باشلانوب تیز وقتده بتون غوبیر ناده وحتی باشقه غوبیر نالرده بوله باشلادی. «بو پراشینیه لر نظامغه فارشی بیرلگان» دیوب کیلگان رد جوابلری مکره لر نی جواته آلمدی. چونکه آلا ر بر جوابلر پادشاهدین بولماسقه کیرک بلکه ناچالستوادین گنه دیب بله لر ایدی. بوروشچه منکلاب اهتدا قیلغان مکره لر نی توقاتو چیتونلگنی کوروب حکومت بولار نی توقاتورا ایچون سیاسی وسیله گه محتاج بولدی. ۱۸۶۷نچی یل ۲۸نچی غنوارده اهتدا فیلورغه فوتورتو چیلر نی تورخان (سیبیرده بر قالا) غه قوارغه امر قیلوندی؛ اما بوقوارغه تعیین قیلونغانلر نی (۴۷ آدم) بر بولی قوونی اونکایسز کوروب داخلیه ناظری (مینیستر ونوتر بنیح دیل) پادشاهننک اوز کانسالاریه سینک ۳نچی آتدیلینیه سیننک مصلحتی برلان بو قوونی آفرین آفرین قیاه باشلادی؛ یعنی برسیننک طاوشی باصلغاج ایکنچیسنی قوا باشلادی. شول روشچه قوو جزاسی بر نیچه سینه گنه الا گوب قالغانلرینی قوترته دیب شبهه لانلگانلرینی عادی محکمه لرده حکم قیلوب تورمه گه یابه باشلادیلر.

بوننک برلان برابر ایکنچی یاقدین وعظ برلان اوندار گه قزان آرچیپسقیپینه امر قیلندی. لکن آننک اوسطا بولماوی سببلی آننن هیچ بر فائده چقمادی. آرچیپری اسواشچیننیک لر گه مکره لردن صدقه آلماسقه، آلا رننک اولینه یشراق باروب وعظلا ر گه امر قیلدی. اسواشچیننیکلر نی تاتارلر بیک مکروه کوردیلر وقای بر اوللرده بتونلای قبول قیلدیلر.

اسۆه شچیننیکر بوندین صونک پالیتسیه برلان باروب کیرک اشلارن
اشلی باشلادیلر. بو خصوصه قزان غو بیرناطوری آنچوت بیرگاچ، مینیسترلر
کابینیتینه ویصاچایشی امر بیرلدی که میسیانیرلرغه پالیتسیه کرشماشون
دیوب. اهتدا قیلورغه تلاگان مکره لر برلان کوراشو همان آرتدی.
ومکره لر آراسندن فوتورتوچیلر کملر دیب ازلاولر تیکشرو لر کوبایدی
وبولارننک آراسندن بیک کوب فوتورتوچی تابدیلر لکن چن باشلقلری
همان قالدی. شونکار کوره داخلیه ناظری برلان مفتش ناظری آراسنک
اختلاف واقع بولدی. ۱۸۶۸ نجی یل ۱۶ نجی سینتا برده اهتدا قیلورغه
تلاوچیلر ایچون ویصاچایشی امر برلان قزان اطرافنه صودیبنی ریفورمه
قویلدی. داخلیه ناظری اشنی تیکشروب مینیسترلر کامینیتینه بیردی
ومحکوملرننک جزالارینی ینکلایتونی صوراب آلدی.

بوندن صونک مکره لر تاغن پادشاه اسمینه مسلمان دیننه قایتورغه
رخصت صوراب پراشینیه لر بیره باشلادیلر (۱۸۷۴، ۱۸۷۶، ۱۸۷۹ یللرده)
گرچه بو پراشینیه لر آلا ر ایچون بر فائده ده کیترمسه ده همان پراشینیه
بیره تور دیلر.

یوقاریده کورسانلگان حاللردن بلوننه که جانلری مسلمان فقط
اسملری خرستیان بولغان نیچه منک تانارنی خرستیانلقده صاقلاو ایچون
استعمال قیلونغان طرشو وکولارننک نتیجه سی فقط آلا رننک (مسلمانلرننک)
روسلرغه دشمانلقلرین غنه آرتدردی. واهل بیتلری آراسنی بوزدی ومعیشتلر-
ینه نقصان کیتوردی. حکومتننک بوروشچه قصولری فقط سو نتیجه گه گنه
سبب بولدی. بو سو نتیجه گه سبب حکومت رجالی ننک اوسطا بولماوی
کتورلی وسیله لر ازلاولری چوقنغان تاتارلر اهتدا قیلر باشلاغاچ بولدی.

فهرست

صحیفه

صحیفه

رسول الله نك بعثتی وقتك هر قل نك بیت
المقدسه یولداشاری ایله بولغان
واقعه سی ۱۰۸
عید خطبه سنك ترکیچه سویلانمش وعظ ۱۱۰
ملت و مکتبلر توغریسنده ملاحظه ۱۱۰
شیخ کمال مقری نك ترجمهء حالی — ۱۱۶
کتابت نك امیر المؤمنین علی گه قدر بولغان
سندی ۱۱۸
سید جمال الدین الافغانی نك ترجمهء
حالی ۱۲۰

سورهء فاتحه و آنك أم القرآن وسبع مثانی
ایدیکین بیان ۹۶
سورهء فاتحه نك تفسیری ۹۷
اللهه بنك نك عبادت = قللق روشی ۹۹
ایمان نك نیدین عبارت ایدیکون بیان ۱۰۱
کفر نك نیدین عبارت ایدیکون بیان ۱۰۳
روم ایمپراطوری هر قل نك رسول الله حقنده
ابوسفیان دین سوراشوی ۱۰۴
رسول الله نك هر قل غه کوندرمش مکتوبی ۱۰۷

مجله ایچون شرایط اشتراء

قزاندہ و باشقه یرده ایلتوب تابشر و ایچون

بر یلقه ۳ صوم.

اداره دین هر نسخه ۱۲ تین

اداره اوز یورطمده پنجشنبه و جمعه کون دین باشقه ده اولی دین صونك
اوچ ساعت دین بشکاچه اداره ده یموش کور لور.